

En förbättring som inträtt beror gäckerligen till stor del på höjd kultur och förbättrad statlig lagtillämpning. De unionella domstolarna har dock även här gjort viktiga insatser, viktiga främst därför att de snabbt och effektivt påverkar de statliga myndigheternas handlande. Domar av år 1945 och 1947 fastslår att en unionslag från år 1870, som länge ansetts vara nära nog betydelslös, kan begagnas för åtal och bestraffning av statliga tjänstemän som genom pliktförsummelse medverkar till en lynchning. Härigenom har i realiteten den vanligaste formen av lynchmord indirekt förts under unionens domvärjo. Förslag om en särskild unionslag rörande lynchning — avsedd att drabba statliga myndighetspersoner mera kännbart

och generellt — har däremot gång efter annan fallit på ett antal sydstats senatorers obstruktion.

Förbundsdomstolarnas centrala roll vid förbättringen av negrernas rättsställning under senare år har redan genom det föregående antytts. En färgad forskare, som nyligen diskuterat "negern inför högsta domstolen" (Nelson i Phylon, Atlantauniversitetets tidskrift), har ansett sig kunna påstå att en avgörande förändring i denna domstols hållning framträtt. Under skedet 1883—1919 berörde 28 utslag negerfrågor; av dem innebar 22 nederlag för negrerna. Under tiden 1920—1946 var motsvarande antal utslag 27, av vilka 25 gav negrerna rätt. Denna skillnad, som i icke ringa utsträckning sammanhänger med att en ny tolkning av vissa författnings- och lagbestämmelser godtagits, kan antas bero på flera företeelser: utveckling av den allmänna opinionen, högsta domstolens liberalisering under Franklin Roosevelts styre, det energiska arbete på detta område som bedrivits av den år 1939 upprättade avdelningen för medborgerska rättigheter inom justitiedepartementet.

Märkligast är likväl utvecklingen i fråga om en bestämmelse som hittills icke berörts, den efter inbördeskriget antagna fjortonde författningsändringen. Denna avsåg ursprungligen att säkra negrernas likställighet, den blev sedermera genom högsta domstolens praxis betydelslös i detta hänseende, men av stor vikt för upprätthållande av avtalsfrihet och laissez-faire, den har nu efter åttio år kommit att fylla sin avsedda funktion och därmed blivit ett värn för den legala jämlikheten.

Herbert Tingsten

D·N

11/12 1947

Amerikalån och rysskredit

Sveriges dagsaktuella behov av att låna pengar sammanhänger endast i ringa mån med det ryska kreditavtalet. Leveranserna enligt detta avtal har knappast börjat och har alltså inte ännu kunnat förstöra vår ställning. De inköp och de investeringar som behövs för avtalets fullgörande har visserligen försämrat vårt läge, men är icke bland de väsentliga orsakerna till dagens kris. Att det ryska avtalet var ett fruktansvärt misstag — ett faktum som nu knappast på allvar förnekas — beror på de ödesdigra verkningar det successivt, vid totalt genomförande, kan väntas få.

Andra sammanhang finns emellertid mellan tanken på lån i USA och konsekvenserna av det ryska avtalet. Att den svenska regeringen icke, såsom varit naturligt, för länge sedan anhållit om ett dylikt lån måste ses mot bakgrunden av dess kreditpolitik för ett år sedan. Då talades om nödvändigheten att leverera väldiga varumängder på långfristig kredit till Ryssland, därför att den kommande depressionen i USA skulle göra detta land odugligt som importör. Det är ingen behaglig utgångspunkt för en anhållan om lån ett år senare. Inför den svenska opinionen kan en sådan anhållan tolkas som ett särskilt slående bevis på regeringens oskicklighet. Att ena året lova att låna till Ryssland och andra året nödgas att låna av USA inskärper även hos den mest skumögde bristen på förutseende och förmåga.

Denna regeringens tvekan är förståelig även med hänsyn till opinionen inom de amerikanska kretsar det gäller. Ryssavtalet har av

många skäl försämrat våra kreditmöjligheter där. Ofta misstänkes att avtalet är en frukt av ryskt hot — det ligger nära till hands att anse huvudlösa handlingar framtvungna. Ett politiskt ställningstagande i östlig riktning har därför kunnat intolkas i avtalet. Härtill kommer att avtalet väntas medföra ett försvagande för lång tid av Sveriges ekonomi. Även enligt en välvillig tydning blir rysskrediten alltså från amerikanska likaväl som från svenska synpunkter ett tecken på regeringens svaghet.

Dessa skäl att inte begära eller att inte ge ett lån borde dock inte få bli avgörande. Vad den svenska regeringens hållning beträffar kan ett ytterligare uppskov med begäran om lån blott tyda på att man sätter sin egen prestige före landets behov. Och denna taktik är hopplös: att Sverige borde söka få ett lån för att förbättra eller rättare sagt inte starkt försämrade sina importmöjligheter håller på att bli uppenbart för alla. Sedan Marshallplanen, vare sig i stympat eller relativt fullständigt skick, antagits av den amerikanska kongressen kan utsikterna att få lån väntas sjunka — både staten och affärsmännen i USA blir efter en sådan prestation mindre villiga till speciella låneavtal.

Den amerikanska opinionen bör först och främst kunna övertygas om att den svenska ekonomin, trots dagens stora svårigheter, är solid och att en placering av pengar hos oss är relativt riskfri. Den bör också kunna övertygas om att det ryska avtalet — trots sin ekonomiska absurditet — inte var ett tvångsavtal, att den svenska regeringen slöt detta avtal mindre av dålig moral än av dåligt omdöme, mindre av fruktan än av felaktiga föreställningar om den framtida ekonomiska utvecklingen.

Detta resonemang, liksom varje någorlunda optimistiskt bedömande av läget, måste naturligtvis utgå från att statsministerns deklaration om det ryska avtalet den 30 oktober verkligen tillämpas. Enligt detta uttalande är det icke nödvändigt att pretera den miljardkredit som Sverige ställt i utsikt åt Ryssland; kreditens utnyttjande får bli beroende av "den svenska industrins konkurrens- och prestationsförmåga". I fjol sades det visserligen att företagen var moraliskt skyldiga att leverera varor för den miljard avtalet nämnde, men detta yttrande kan icke väntas bli repeterat i framtiden, icke heller påståendet att den svenska industrin med den största lätthet skulle bära de ryska leveranserna. Ur statsministerns ord måste man utläsa ett löfte om att de hänsynslösa påtryckningar som regeringen för ett och ett halvt år sedan använde för att få industrin att skriva på förbindelser till Ryssland icke längre anses vara god taktik och politik.

Regeringen står vid den punkt då nära nog varje förnuftig handling innebär ett erkännande av det tidigare vanstyret. Men detta får icke

19/12

Det ryska avtalets otroliga konsekvenser

belyses av de meddelanden som i går lämnades av Dagens Nyheter. Avtalet omfattar formellt två överenskommelser, av vilka den ena gäller våra leveranser på kredit, den andra ömsesidigt varuutbyte. Trots att vi levererat för tiotals miljoner på kredit, enligt det förstnämnda fördraget, måste vi till Ryssland utbetala stora summor — i dollar — på grund av att Ryssland presterat mer än Sverige enligt fördraget om ömsesidig handel. Åtta miljoner dollar har — jämte varorna på kredit — redan skickats till Ryssland, dvs. ett vida större belopp än det man vill spara genom alla inskränkningar i

fråga om bensin, smörjolja och annan till biltrafiken hörande material. För att fullgöra leveranserna till Ryssland måste vi också köpa varor för dollar i andra länder; i vad mån detta skett och måste ske skall nu utredas.

Genom det ryska avtalet blir vi alltså tvungna att fullgöra leveranser på kredit, med återbetalning om femton år, av varor som vi själva behöver för egen konsumtion eller för försäljning mot kontant betalning. Därjämte får vi göra stora investeringar i hus och fabriker för att kunna klara avtalet och försämrar på detta indirekta sätt vårt läge. Och slutligen: vi måste göra inköp i utlandet mot hård valuta för att kunna fullfölja de ryska leveranserna och direkt till Ryssland betala miljoner dollar i en situation då vår import för eget behov från USA nedskärs till ett minimum. Ändå finns det folk som försvarar avtalet och rent av påstår att det är utan betydelse för vår ekonomi. Det är kanske det mest otroliga.

leda till att man undviker förnuftiga handlingar, söker dölja begångna missgrepp med nya missgrepp. Det går ändå inte.

19/12 28

JÄMLIKHETENS PROBLEM

Professor HERBERT TINGSTEN fortsätter här sin serie om amerikanska rasproblem; två tidigare artiklar var införda i Dagens Nyheter den 7 och 10 december.

FRIHETENS TRIUMF under inbördeskriget sökte republikanerna kröna genom bestämmelser om allmän rösträtt och legal likställighet. Det sistnämnda syftet ansåg man sig vinna genom den fjortonde författningsändringen, som föreskrev lika rättsskydd för alla och förbjöd "be-

rövandet av liv, frihet och egendom utan laga skäl". Vad man avsåg med dessa bestämmelser, som anknöt till traditionella begrepp i amerikansk och engelsk rätt, blev klart då kongressen beslöt tillämpningslagar som bland annat påbjöd lika rätt för alla att besöka offentliga lokaler (hotell, restauranger, teatrar osv.) och allmänna kommunikationsmedel. Därmed tycktes all legal segregation vara omöjliggjord. En rad utslag av högsta domstolen, som sannolikt till stor del motiverades av önskan att försona det besegrade Södern, raserade emellertid kongressens verk. Dels förklarade domstolen att unionen icke kunde genom lagstiftning skrida till förverkligande av jämlikhetsprincipen — därmed föll de s. k. medborgarrättslagarna —, dels erkändes delstaternas rätt att genom lagstiftning införa segregation. Under årtionden efter 1880 (vid vilken tid de avgörande utslagen fälldes) blev den fjortonde författningsändringen nära nog utan betydelse för negrernas rätt; hela Södern införde segregation, och denna godtogs av de unionella organen. Bestämmelsen kom huvudsakligen att användas av bolag och företagare, som med stöd av densamma lyckades få lagar som påstods begränsa äganderätt och avtalsfrihet (t. ex. arbetstidslagar) ogiltigförklarade såsom stridande mot författningsändringen.

Under de båda senaste årtiondena — och främst under de senaste åren — har tendensen blivit den motsatta. Dels har unionsdomstolarna frångått den konservativa praxis som gjort den fjortonde författningsändringen till ett redskap för socialpolitikens fiender. Dels har författningsstadgandet äntligen börjat utnyttjas för att trygga minoriteternas, enkannerligen negrernas ställning. Icke så att en unionell lagstiftning mot segregation förklarats vara tillåten. Icke heller så att domstolarna stämplat statliga segregationslagar som författningsstridiga. Men väl i den meningen att man av staterna krävt erkännande av lika, om också åtskilda möjligheter för alla. Därmed har högsta domstolen blivit drivkraften i en social omvandlingsprocess.